

Міністерство освіти і науки України
Інститут спеціальної педагогіки НАПН України

**НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ ДЛЯ 9 КЛАСІВ СПЕЦІАЛЬНИХ
ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ДЛЯ
ДІТЕЙ ІЗ ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ**

Музичне мистецтво

8 клас

Укладач:
Бабяк О.О.

Київ – 2016

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Одним із провідних предметів естетичного циклу – є музика. Завдяки своїм специфічним виражальним засобам вона глибоко впливає на емоційну сферу людини, передаючи цілу гаму почуттів і настроїв, виразно й яскраво відбиваючи картини природи, життєві явища. Музика збагачує вміння учнів глибоко й емоційно сприймати довкілля, розширює їхній життєвий досвід, а її мова є універсальним засобом людського спілкування. Як інтегративний шкільний предмет вона поєднує вивчення музичних творів, теорії та історії музики, практичну музично-виконавську діяльність дітей.

Головна мета предмету «Музика» спеціальної школи для дітей із затримкою психічного розвитку - розширити художньо-естетичні знання школярів, музичний досвід і естетичний світогляд через доступні дітям із ЗПР види музично-естетичної діяльності (слухання-сприймання, співи, музична творчість тощо.).

Згідно з метою, програмою передбачені такі завдання: основні, корекційні, освітні й виховні.

Основні завдання:

- формування бажання художньо-емоційно виконувати пісні;
- формування пізнавальної активності;
- розвиток музично-слухової уваги, зосередженості;
- розвиток та збагачення слухової пам'яті;
- розвиток зорового аналізатора, слухового сприймання;
- формування пізнавальної активності;
- розвиток емоційної та словесно-логічної пам'яті, довільної уваги, образної уяви, фантазії.

Корекційні завдання

- корекція дикційно-співацького апарату та фонематичного слуху;
- корекція правильної постави під час співу;
- корекційний розвиток моторних функцій і дихання;
- корекційний розвиток особистості дитини із ЗПР.

Виховні завдання:

- виховання основних моральних якостей особистості, працелюбності, наполегливості у подоланні перешкод, охайності, вміння працювати самостійно і в колективі, вміння дотримуватися правил під час виконання співу та музичних вправ.

Відповідно до вимог Державного стандарту предмет „Музика” реалізовує зміст освіти (термін навчання, методика проведення уроків). За основу навчальної програми «Музика» була взята програма з музики 5-8-х класів загальноосвітньої школи. Тому вчитель може використовувати вивчені дітьми пісні і прослуховувати твори, зазначені в програмі з музики.

Навчальна програма має визначену структуру, яка складається з наступних розділів: I – кількість годин (зазначені для вивчення певної теми, розділу); II – зміст навчального матеріалу (назва розділу, теми); III– вимоги до знань і умінь учнів (визначаються знання, уміння і навички, які повинні бути сформовані у учнів на основі вивченої теми); IV – спрямованість корекційно-розвивальної роботи (напрямки корекційно-розвивальної роботи, які здійснюються під час вивчення певної теми та формування процесів рухової та пізнавальної діяльності (моторики, координаційних здібностей, сприймання, емоційної сфери, уваги, пам'яті, мислення,).

Розмаїття причин, які викликають затримку психічного розвитку, зумовлює строкатість даного контингенту дітей. Однак ученими виділено ряд загальних /типологічних/показників, що характеризують цих дітей і які необхідно враховувати вчителю музики при їхньому навчанні. Це насамперед інтелектуальна недостатність, що зумовлює зниження пізнавальної активності, інертність, малорухомість мислення, схильність до деталізації, недорозвиток словесно-логічного мислення, порушення логічної, опосередкованої пам'яті. недорозвиток емоційно-вольової сфери; швидке зниження уваги, уповільнене формування навичок тощо. Все це значно ускладнює процес естетичного виховання даної категорії дітей, а кількість і якість уявлень, почуттів, які вони отримують від спілкування з прекрасним, має істотні відмінності порівняно з їхніми ровесниками з масових шкіл.

Тому, дана програма побудована з максимальним урахуванням специфіки пізнавальної діяльності, психофізіологічних особливостей дітей із ЗПР, своєрідності музичної роботи з ними.

Програма побудована на матеріалі, який за сюжетно-програмним змістом, засобами музичної виразності, обсягом, емоційною насиченістю є доступним і зрозумілим учням, а також містить у собі необхідні корекційні потенції. Запропонована програма також враховує сучасні вимоги і підходи до організації навчального процесу, загальнодидактичні принципи навчання. Вона тісно пов'язана з ідеями розвивального навчання, які реалізуються шляхом розвитку емоційно адекватного сприймання музики дітьми із ЗПР у процесі включення їх у різні види естетичної діяльності.

Програма з музики для 8-х класів школи інтенсивної педагогічної корекції розрахована на 35 годин на рік .

Програма з музики складається з чотирьох розділів:

- хоровий спів;
- слухання музики;
- музична грамота і практичні навички з сольфеджіо;
- музична творчість.

На кожному уроці програма здійснюється за всіма чотирма розділами. Однак, в залежності від мети і завдань уроку, на кожен розділ вчитель може використовувати різну кількість часу (на власний розсуд), маючи на увазі, що на початку і в кінці уроку повинні бути вправи на зняття напруги, на розслаблення, заспокоєння.

Хоровий спів.

У цьому розділі програмний матеріал дібраний згідно із поглядом на хоровий спів як засіб активного засвоєння учнями закономірностей музичного мистецтва. З цією метою добираються твори, які найпридатніші для (формування у дітей із ЗПР вокально-хорових навичок /дихання, звукоутворення, дикції, артикуляції, ансамблю тощо/.

Характерною особливістю дітей із ЗПР є недостатньо розвинений співацький діапазон, зумовлений особливостями розвитку їхнього мовлення, що відбивається на функціональному стані голосових зв'язок. Тому запропоновані у програмі пісні мають бути зручні у тональному плані.

Слід звернути увагу на те, що процес співу за своєю природою комплексний. У ньому бере участь весь організм дитини, зокрема його звукоутворювальний, артикуляційний і дихальний нервово-м'язовий апарати. Неправильна робота будь-якого з них може порушити або загальмувати нормальний перебіг співацького процесу. Тому формування вокальних навичок слід здійснювати у комплексі, у взаємозв'язку із засвоєнням окремих елементарних умінь і постійно контролювати цей процес. Крім того, як було відзначено раніше, у дітей із ЗПР спостерігається млявість артикуляції, інтонаційна невиразність, змазаність, нечіткість мовлення. Тому вчителю бажано так побудувати процес роботи над артикуляцією, дикцією, вокальною динамікою, інтонацією, щоб завдяки здійсненню індивідуального та диференційованого підходу він набув корекційної спрямованості.

У період мутації голосу вчителів необхідно при появі в окремих учнів перших ознак цього процесу виключити їх із хорового співу /особливо хлопчиків/, замінивши його іншим видом діяльності, а дівчатам у період мутації необхідно значно зменшити вокальне навантаження. Робота з розширення співацького діапазону і вдосконалення набутих у початкових класах вокально-хорових навичок слід проводити обережно.

Програмою передбачений як спів у супроводі музичного інструмента, так і без нього /а капела. Спів без супроводу сприяє найактивнішому розвитку музичного слуху учнів, зокрема гармонічного.

Навчання співу не обмежується лише вивченням пісень та їх виконанням. На кожному уроці потрібно проводити так звані розспівки - вокальні вправи на відрізках звукоряду /пентахорди/, тризвуках, на окремих фразах з пісень, що становитимуть певні труднощі у майбутньому, на спеціально створених для розспівування вправах тощо. Слід зауважити, що вокально-хорові вправи /розспівки/ - це обов'язковий компонент кожного уроку, причому вимоги до якості звуку, дихання, артикуляції, дикції поступово поглиблюються й ускладнюються.

Слухання музики.

Це другий за обсягом розділ програми. Слухання відбувається на кожному уроці і має бути пов'язане з іншими видами роботи. Під час роботи над цим розділом програми вчитель надає учням можливість практично використовувати знання, отримані з музичної грамоти, теоретичні відомості з сольфеджіо, хорового співу тощо і допомагає учням звести їх у єдине поняття "музика".

Одним з важливих завдань цього розділу є навчити дітей слухати музику, тобто звертати увагу на різні звукові коди, диференціювати, розуміти їх і на основі аналітико-синтетичної діяльності сприймати у цілісності музичний твір.

Відзначимо, що основою засвоєння знань з розділу "Слухання музики" є розвинений музичний слух і мислення. У розвитку мислення велику роль відіграють порівняння, зіставлення музичних звуків, творів, голосів інструментів тощо, виявлення їх подібності, відмінності, узагальнення набутих понять на основі залучення до цього процесу наочності, яка базується на відчуттях різних аналізаторних систем. Тому, на уроках співів доцільно використовувати твори суміжних видів мистецтва: літератури, живопису, скульптури, об'єктів природи, уроки-прогулянки тощо. Це сприятиме збагаченню вражень дитини від прослуханого твору. При цьому слід звернути увагу на те, що музичні твори не ілюструються близькими за тематикою творами інших видів мистецтва, а лише зіставляються з ними з метою більш глибокого, і повного розкриття образу засобами різних видів мистецтва і природи. Такі вправи допоможуть навчити дітей порівнювати, узагальнювати, висловлювати свою думку, мислити образно, що відповідає завданням даного розділу.

Чільне місце у розділі посідає аналіз музичних творів. Він може проводитись після першого ознайомлення з твором або частково перед ним шляхом зосередженості уваги учнів на загальний моменти твору. Після цього, перед другим прослухуванням, треба розкрити основні його деталі, задум композитора. Повторне прослуховування твору складної музичної структури створює умови для повноцінного сприймання його образів. Адже при другому знайомстві з твором яскравіше відчуються змістовні виражальні особливості музичної тканини. Велике значення у цьому процесі має мовлення вчителя, адже діти із ЗПР, особливо у молодших класах, своєрідно розуміють значення багатьох слів. Тому пояснення вчителя повинні не лише викликати інтерес, емоційний відгук, бажання почути музику ще раз, а й сприяти корекції мовлення.

Учитель, також має пам'ятати, що аналіз музичного твору, виражальних засобів, жанрових характеристик не повинен перешкоджати індивідуальному емоційно-образному сприйманню школярів. Потрібно дати можливість кожній дитині самостійно, по-новому відчувати музику, всебічно оцінювати її образність і засоби художньої виразності, відкрити простір для дитячої фантазії, що особливо важливо для дітей із ЗПР.

Музична грамота і практичні навички з сольфеджіо.

Завдання цього розділу полягає у тому, щоб дати учням елементарні поняття і деякі знання нотного запису, навчити їх його читати, розуміти і відтворювати. Однак вчителів слід пам'ятати, що рівень музичної писемності не перебуває у прямій залежності від ступеня засвоєння музичної

/нотної/ грамоти, хоча і передбачає її знання. Тому вивчення нотної грамоти не є самоціллю музичної освіти на уроках музики, а являє собою лише допоміжний засіб розвитку адекватного, осмисленого сприймання і відтворення музичних творів. Музична письменність включає у себе ширше коло знань про основи елементарної теорії музики, аналізу музичних форм, музикознавства тощо.

Музична творчість.

У розділі з музичної творчості велика увага повинна приділятися розвитку творчих здібностей дітей шляхом залучення їх на початковому етапі до музично-ритмічної та ігрової діяльності. Активізація дитячої фантазії, спонукання їх до самостійних пошуків форм втілення свого творчого задуму і вираження його у колективному та індивідуальному виді музичної діяльності, надання учням можливості самовираження через музично-естетичну діяльність становить головний зміст розділу "Музична творчість", це сприятиме підвищенню естетичної активності дітей, надасть змогу зважено підійти до своїх можливостей, повірити у свої сили, скоригувати рівень домагань учнів тощо. До цього розділу також входять музично-дидактичні ігри, драматизація музичних творів, імпровізації на теми дитячого фольклору, календарно-обрядові композиції.

Наприкінці програмного матеріалу для кожного класу вміщено обсяг вимог до знань і умінь учнів на кінець навчального року.

Щодо "Оцінювання знань і умінь учнів" слід сказати, що проводити його слід регулярно, з урахуванням стану і можливостей музичного розвитку кожної окремої дитини й психофізіологічних особливостей і загальних музичних здібностей усього контингенту дітей у кожному класі, співвідносячи їх з вимогами програми.

8 клас 35 години (1 година на тиждень)

№ П/п	К- сть годи н	Зміст навчального Матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1	2	3	4	5
		Хоровий спів. <u>Вокально-хорові навички.</u> Удосконалення і закріплення набутих у попередніх класах вокально-хорових навичок на матеріалі більшої складності. Використання різноманітних вокально-хорових вправ. Свідоме та емоційне виконання музичних творів. Слухання музики. /музична література/. Музика і сучасність: напрями, течії, жанри. Українська і зарубіжна музика XX сторіччя. Характеристика творчості провідних українських	Учень: - володіє навичками співу та використовує їх на матеріалі більшої складності; - свідомо виконує музичні твори;	Корекція співочої постави, співочого дихання.

		композиторів-класиків Л.Ревуцького, Б.Лятошинського, К.Данькевича, С.Людкевича, Г.Верьовки, А.Авдієвського, Е.Станковича, Л.Дичко /оглядово/ і російських композиторів Р.Щедріна, Д.Шостаковича /оглядово/. Основи музичної грамоти і практичні навички з сольфеджіо. Орієнтація учнів у вивчених музичних формах. Використання набутих знань у процесі аналізу музичних творів. Сюїта, опера. Спів вокальних вправ з нот, визначення на слух інтервалів Музична творчість. Використання всіх набутих навичок та вмінь з розділу "Музична творчість". Учити дітей проявляти свою творчу індивідуальність у процесі аналізу музичних творів.	- знає сучасні напрямки у музиці; - дає характеристику творчості композиторів XX сторіччя, визначених програмою; - орієнтується у вивчених музичних формах; - використовує набуті знання у процесі аналізу музичних творів; - знає музичні форми: сюїта, опера; - визначає на слух інтервали; - володіє навичками аналізу музичного твору; - самостійно визначає жанр, форму, засоби виразності.	Закріплення досвіду зосередженості, створення психологічної установки на комплексне сприймання засобів музичної виразності у творах більш складних за формою, будовою, образними характеристиками, розвиток бажання їх аналізувати. Стимуляція бажання досконало вивчати музичну грамоту та теорію музики. Корекція музичної творчості та формування творчої індивідуальності.
--	--	--	---	---

Тема 1. Відлуння епох в музичному мистецтві

Хоровий спів.

Л. Квінт. “Здрастуй, світ!”,
П. Майборода. “Моя стежина”,
І. Шамо. “Кисве мій”,
В. Івасюк. “Червона рута”,
Дж. Леннон, П. Макартні. “Вчора” (“Yesterday”),
В. Висоцький. “Пісня про друга”.
П. Сігер. “Все ми перебором”,
Б. Фільц. “Любіть Україну”,
П. Майборода. “Київський вальс”,
О. Розенбаум. “Вальс-бостон”,
Т. Петриненко. “Господи, помилуй нас”.

Слухання музики /музична література/.

М. Дремлюга. Концерт для бандури з оркестром (1 ч.),
Л. Колодуб. “Карпатська рапсодія”,
Д. Херман. “Хелло, Доллі”, “Коломийка” (“Гарбуз тріо”),
А. Козлов. “Ностальгія”, Ф. Лей. “Історія кохання”, “Чао, бамбіно”,
П. Морія. “Млин”, “Ми — чемпіони” (“We are the champions”) групи “Queen”, “Ще одна цеглинка у стіні” (“Another Brick in the Wall”) групи “Pink Floyd”,
А. Лепін. “Візьми гітару”,
В. Висоцький. “Я не люблю”,
А. Богачук. “Тиша навкруги”,
В. Івасюк. “Золотоволоска”, С. Вакарчук. “9-1-1”.

Тема 2. Музика в діалозі з сучасністю

Хоровий спів.:

Б. Окуджава. “Надії маленький оркестрик”,
М. Катричко. “Хуртовина”,
І. Білозір. “Ласкаво просимо”,
українська народна пісня “Чом ти не прийшов”,
“Місто золоте” (в обробці Б. Гребенщикова),
К. Молчанов. “Журавлина пісня”,
О. Злотник. “Родина”,
І. Карабиць. “Пісня на добро”.

О. Білаш. “Два кольори”,
В. Івасюк. “Пісня про тебе”,
А. Пашкевич. “Мамина вишня”,
І. Поклад. “Сива ластівка”,
І. Шамо. “Три поради”,
О. Білаш. “Ясени”,
Б. Фільц. “Ой, на Купала купавочка”.

Слухання музики /музична література/.

Дж. Верді. Пісенька Герцога та фінал опери “Ріголетто”,
Р. Вагнер. “Політ валькірій” з опери “Валькірія”,
С. Прокоф’єв. “Танець дівчат з ліліями”,
“Монтеккі і Капулетті” з балету “Ромео і Джульєтта”,
М. Римський-Корсаков. Симфонічна поема “Шехерезада”,
Г. Грабовський. Симфонічні фрески (фрагмент),
Дж. Гершвін. Рапсодія в стилі блюз,
І. Кальман. Фрагмент з оперети “Фіалка Монмартру”,
І. Дунаєвський. “Пісня про Одесу” та сцена з оперети “Біла акація”,
В. Сільвестров. “Кіч-музика”,
Л. Бетховен. Соната № 8 “Патетична” (1 ч.), “Елізі”, Симфонія № 9 (фінал),
М. Лисенко. Вальс, “Безмежне поле”,
Кантата “Б’ють пороги”,
П. Чайковський Концерт № 1 (1 ч.), романс “Серед шумного балу”, симфонія № 6 (фінал),
Є. Станкович. Триптих для скрипки і фортепіано, фрагмент з балету “Ольга”,
фольк-опера “Цвіт папороті” (фрагменти).